

Jaarverslag | 2015

RAAD VOOR HET WETENSCHAPSBELEID
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Inhoud

3 Voorwoord

5 Organisatie

9 Activiteiten

11 Adviezen

Voorwoord^{RWB^{BHG}}

Voorwoord

2015 was een jaar vol uitdagingen voor onze economie, samenleving, milieu en veiligheid.

Meer dan ooit blijken interdisciplinaire technologische oplossingen en sociale innovatie, naast het gewone sociale overleg, onmisbaar in de zoektocht naar een nieuwe economische dynamiek.

Net als alle andere grote stadsregio's in Europa moet ook Brussel voortdurend antwoorden vinden op nieuwe uitdagingen. De stedelijke omvang van ons gewest is nog overzichtelijk en de vele instellingen voor hoger onderwijs, overheidsinstanties en steun vanuit de bedrijfswereld zorgen ervoor dat Brussel een sterke innovatiecapaciteit heeft die de RWB^{BHG} zo goed mogelijk tracht te ondersteunen met zijn adviezen en aanbevelingen.

Hoewel het programma van financiële overheidssteun constant blijft, blijft technologische innovatie een aspect van Brussel dat te weinig erkenning krijgt. Wij zijn ervan overtuigd dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de mogelijkheden heeft op zich verder te ontwikkelen. Omdat de middelen beperkt zijn moet Brussel nationale en Europese partners aantrekken uit de privé- en de publieke sector. Het was de doelstelling van de RWB^{BHG} in 2015, maar we zullen deze doelstelling ook in 2016 behouden.

Binnen het gewest vond 71% van de 93 bedrijven die eind 2014 werden ondervraagd dat toegang tot financiële middelen op kritieke momenten de grootste belemmering vormt voor het ontwikkelen van hun technologie. Het merendeel van de Brusselse ondernemingen is klein en jong (55% heeft minder dan 9 werknemers en 38% bestaat pas sinds 6 jaar of minder).

Op dit ogenblik hebben bedrijven toegang tot 11 overheidsinstrumenten voor financiële steun. Er zijn ook privé-investeringsfondsen maar in latere ontwikkelingsfases blijven overheidsinvesteringen een essentieel hulpmiddel voor jonge bedrijven. 98% van de ondervraagde bedrijven vindt dat overheidssteun cruciaal is voor hun ontwikkeling.

Zoals elk jaar roept de RWB^{BHG} alle publieke en privéspelers die actief zijn in de innovatiesector op om samen te werken aan dit "stadslaboratorium van de toekomst".

Contacteer ons op info@innoviris.brussels.

Veel leesplezier,

Patrick De Baetselier

Vicevoorzitter

Léopold Demiddeleer

Voorzitter

Organisatie^{RWB^{BHG}}

Organisatie

Wettelijke basis en opdracht

De ordonnantie van 26 juni 2003 over de oprichting van het Brussels Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek en Innovatie, legt vast dat het Instituut verantwoordelijk is voor het secretariaat van de Raad voor Wetenschapsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (RWB^{BHG}).

De RWB^{BHG} werd in het leven geroepen door [de ordonnantie van 10 februari 2000](#). Zijn opdracht is om de Brusselse Hoofdstedelijke Regering te adviseren bij het voorbereiden van het gewestelijk wetenschapsbeleid. Daarom formuleert de Raad, op aanvraag of op eigen initiatief, adviezen en aanbevelingen over allerlei onderwerpen die betrekking hebben op deze materie.

Werking

De RWB^{BHG} werkt op drie niveaus :

- de plenaire vergadering wordt minstens vier keer per jaar georganiseerd. Enkel tijdens deze vergaderingen worden adviezen, aanbevelingen, verslagen of andere publicaties uitgebracht
- het bureau bereidt de zittingen van de plenaire vergadering voor en zorgt voor de opvolging. Het voert de opdrachten uit die door de leden van de vergadering worden toegekend. Daarnaast verzekert het bureau de communicatie tussen de leden van de vergadering en de werkgroepen
- de werkgroepen worden aangesteld tijdens de plenaire vergadering. Een werkgroep bestudeert specifieke vragen die tijdens de vergadering worden gesteld.

Het concrete resultaat van het werk van de RWB^{BHG} bestaat dus uit adviezen en aanbevelingen die worden voorgelegd aan de Regering, de Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Plenaire vergadering

De plenaire vergadering bestaat uit 20 leden die door de Regering worden benoemd:

- 10 leden die de Brusselse instellingen voor universitair en hoger onderwijs vertegenwoordigen (volgens een lijst van de Regering)
- 10 leden die de werkgevers- en werknemersorganisaties (elk 5) vertegenwoordigen die zetelen in de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Daarnaast zijn volgende personen op de plenaire vergadering aanwezig:

- één lid zonder deliberatief stemrecht, benoemd door de Minister van Wetenschappelijk Onderzoek
- één lid zonder deliberatief stemrecht, benoemd door de Minister van Economie
- één waarnemer, facultatief benoemd door de andere Ministers en Staatssecretarissen
- twee experts, zonder deliberatief stemrecht, die de collectieve onderzoekscentra van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertegenwoordigen

De leden worden door de Regering benoemd voor een periode van vier jaar.

In december 2012 eindigde het derde mandaat van de Raad. Na gesprekken met de betrokken partners heeft de Regering op 7 februari 2013 een nieuwe Raad samengesteld.

Op 31 december 2015 was de nieuwe Raad als volgt samengesteld:

Vertegenwoordigers van de instellingen voor universitair en hoger onderwijs:

Serge SCHIFFMANN - Université Libre de Bruxelles
 Daniele CARATI - Université Libre de Bruxelles
 Olivier WITMEUR - Université Libre de Bruxelles
 Patrick DE BAETSELIER - Vrije Universiteit Brussel
 Philippe CLAEYS - Vrije Universiteit Brussel
 Jacques MELIN - Université Catholique de Louvain
 Annick MASSON - Haute Ecole Lucia de Brouckère - Institut Meurice
 Michel HUBERT - Université Saint-Louis - Bruxelles
 Damien HUVELLE - Haute Ecole Léonard de Vinci
 Christine VAN DEN BUYS - Erasmushogeschool Brussel

Vertegenwoordigers van de representatieve werkgeversorganisaties die zetelen in de ESR^{BHG}:

Léopold DE MIDDELEER - Solvay
 Floriane de KERCHOVE - Agoria
 Elie MISRACHI - FEBICE
 Fabian SCUVIE - Essenscia
 Bart DE GREEF - Pharma.be

Vertegenwoordigers van de representatieve werknemersorganisaties die zetelen in de ESR^{BHG}:

Valérie CLEREN - ACLVB
 Christine SCHAUT - ACV
 Marcelo BURDA - ABVV
 Samuel DROOLANS - ABVV
 Jan DEGADT - ACV

Daarnaast zijn volgende personen zonder debileratief stemrecht op de plenaire vergadering aanwezig:

Experten die de collectieve onderzoekscentra van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertegenwoordigen:

Valérie POLLET - WTCB
 Jeroen DELEU - SIRRIS

Vertegenwoordiger van de Minister van Economie:

In 2015 werd een oproep gelanceerd om de nieuwe vertegenwoordiger aan te stellen.

Vertegenwoordiger van de Staatssecretaris belast met Wetenschappelijk Onderzoek:

Xavier LEPOIVRE

Waarnemers van de Ministers en de Staatssecretarissen:

In 2015 werd een oproep gelanceerd om de nieuwe waarnemers aan te stellen.

Ook de directie van Innoviris is uitgenodigd om als waarnemer deel te nemen aan de plenaire vergaderingen van de Raad.

Het bureau

Het bureau bestaat uit 5 leden, onder wie de voorzitter, 2 leden die zijn voorgedragen door de instellingen voor universitair en hoger onderwijs, een vertegenwoordiger van de werknemersorganisaties en een vertegenwoordiger van de werkgeversorganisaties.

Tijdens de vergadering van 11 maart 2013 heeft de plenaire vergadering volgende leden benoemd:

De voorzitter: Léopold Demiddeleer – Solvay

De vicevoorzitter: Patrick De Baetselier – VUB

De andere leden van het bureau:

Jan Degadt – ACV

Floriane de Kerchove – Agoria

Olivier Witmeur – ULB

De werkgroepen

De werkgroepen zijn samengesteld uit leden die worden aangesteld door de plenaire vergadering. Ze worden gekozen volgens hun competenties met betrekking tot de materie die zal worden behandeld. Elke werkgroep duidt zijn eigen voorzitter aan en kan externe experts vragen om mee te werken. De duur van de opdracht is in dat geval beperkt tot de expertise waarvoor ze worden benoemd. De conclusies van de werkgroepen worden voorgelegd aan de leden van de plenaire vergadering.

Activiteiten^{RWB^{BHG}}

Activiteiten

De activiteiten van de Raad gingen in 2015 verder met het afronden van het werk van twee werkgroepen over de gewestelijke evaluatie en monitoring inzake OOI en het verbruik van kredieten voor onderzoek en innovatie.

In 2015 hebben vier werkgroepen hun werk voortgezet.

1. Het verbruik van de OOI-kredieten

Het OOI-budget dat aan Innoviris wordt toegekend, wordt niet altijd optimaal gebruikt. Bepaalde subsidies kennen geen groot succes. Hoe kunnen de bestaande steunmaatregelen aangepast worden aan de behoeften van de aanvragers? Het doel van de werkgroep was om de vastleggingsproblematiek te analyseren.

2. Evaluatie en monitoring van OOI

In deze werkgroep is bepaald wat het werkterrein zal worden van de nieuwe cel Beleid en Monitoring die in september 2014 werd opgericht binnen Innoviris. De werkgroep heeft zich gefocust op de opvolging en de evaluatie van de bijdrage die de financiering van Innoviris levert aan de gewestelijke ontwikkeling.

3. Hoe sociale innovatie steunen?

Hoe kan, naast de technologische vorderingen, ook de sociaaleconomische impact van onderzoek en innovatie onder de aandacht worden gebracht? Wat is bijvoorbeeld de toegevoegde waarde van living labs? Hoe kunnen stakeholders betrokken worden?

4. Interregionale samenwerking

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een stadsgewest met weinig middelen. Daarom moet Brussel samenwerken met andere gewesten, het federaal en het Europees/internationaal niveau. In de toekomst zullen er concrete samenwerkingsvoorstellen binnen bepaalde thema's of programma's worden ingediend. Voorbeelden van een mogelijke samenwerking zijn een gezamenlijke NCP-werking en een gezamenlijke evaluatie van bepaalde programma's, gemeenschappelijke thema's en/of maatschappelijke uitdagingen waarvoor het BHG moet samenwerken met één of meerdere partners.

De eerste twee werkgroepen hebben geleid tot een advies, terwijl het werk van de twee andere groepen in 2016 klaar zal zijn.

De leden van de RWB^{BHG} werden via hun respectievelijke organisaties trouwens geraadpleegd in het kader van het nieuwe Gewestelijk innovatieplan (GIP) dat in 2015 werd opgesteld onder impuls van Innoviris en van de Staatssecretaris voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Adviezen^{RWB^{BHG}}

Advies

nr. 44

Advies nr. 44 over de nieuwe Europese regelgeving inzake OOI

Dit advies werd voorbereid door het secretariaat van de RWB^{BHG} en goedgekeurd op 16 januari 2015.

Inleiding: algemeen Europees kader

De algemene groepsvrijstellingsverordening (AGVV) legt de voorwaarden vast waaronder bepaalde steunmaatregelen vrijgesteld kunnen worden van kennisgeving, terwijl de omkadering (EC) de niet-vrijgestelde steunmaatregelen reglementeert. De niet-vrijgestelde maatregelen moeten afzonderlijk bestudeerd worden door de Commissie alvorens ze toegekend worden.

De hervorming van die teksten past in de modernisering van het EU-beleid inzake overheidssteun die de Europese Commissie gelanceerd heeft. De bedoeling is enerzijds om het onderzoek ex ante van de steunmaatregelen door de Commissie te concentreren op de steun die het meeste impact heeft op de interne markt, en anderzijds om de regels te vereenvoudigen en het besluitvormingsproces te versnellen.

In die zin is de herzieningstekst van de AGVV een uitbreiding van de lijst van steunmaatregelen die vrijgesteld kunnen worden van kennisgeving indien zij aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Veranderingen ingevolge Mededeling 2014/C 198/01 van 27 juni 2014

Definities

In punt 1.3 s) definieert de tekst "innovatiepool" als een structuur of georganiseerde groep onafhankelijke partijen (innovatieve startups, kleine, middelgrote of grote ondernemingen, organisaties voor onderzoek en kennisdiffusie, verenigingen zonder winstoogmerk en andere aanverwante economische actoren) die als doel hebben de innovatie-activiteit te stimuleren door promotieacties, het delen van uitrusting en het uitwisselen van kennis en knowhow, evenals door daadwerkelijk bij te dragen aan kennisoverdracht, netwerken, informatieverbreiding en samenwerking tussen de ondernemingen en de organisaties waaruit de pool bestaat. In bijlage I en II kunnen we vaststellen dat er steun ten bedrage van 50 tot 65% kan worden toegekend aan dat soort structuren.

De definitie van een organisatie voor onderzoek wordt licht aangepast in punt 1.3 ee) en heet voortaan een "organisatie voor onderzoek en kennisverspreiding".

Maximale intensiteit van de steun (bijlage II)

In het kader van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling blijft de verhoging in geval van effectieve samenwerking behouden. De verhoging kan voortaan ook worden toegepast op voorwaarde dat de resultaten verspreid worden.

De intensiteitspercentages die van toepassing zijn op haalbaarheidsstudies worden verlaagd (50 tot 70%)

Het percentage voor steun aan innovatie in kmo's (octrooikosten) wordt voortaan vastgelegd op 50%. Het verschil tussen een kleine of middelgrote onderneming en een octrooiproject afkomstig uit een project voor onderzoek of ontwikkeling is dus niet langer van toepassing.

Een nieuwe mogelijkheid zijn de steunmaatregelen voor het bouwen en moderniseren van een onderzoeksinfrastructuur, die voor 50% financierbaar zijn.

Voorkomen van niet-gewenste negatieve effecten op de concurrentie en op handelsverkeer - locatiekeuze

In deze paragraaf e komt het formeel verbod van de Commissie op het territorialiseren van steunmaatregelen aan bod. "Bij steunmaatregelen waar de toekenning van steun afhankelijk wordt gesteld van de verplichting voor de begunstigde om zijn hoofdkantoor in de betrokken lidstaat te hebben (of om overwegend in die lidstaat

te zijn gevestigd) of om binnenlandse producten of diensten te gebruiken, alsmede wanneer steunmaatregelen beperkingen stellen aan de mogelijkheden voor de begunstigen om de OOI-resultaten in andere lidstaten te exploiteren”, wordt die toekenning gezien als een schending van het Europees recht.

Evaluatie

Voor bepaalde steunprogramma's met hoge bedragen of nieuwe kenmerken, of wanneer er belangrijke veranderingen voorzien zijn betreffende de markt, de technologie of de regelgeving, kan de Commissie een beperking in de tijd eisen die ex-post wordt geëvalueerd.

Advies van de Raad ten opzichte van Mededeling 2014/C 198/01 van 27 juni 2014

De RWB^{BHG} is over het algemeen gunstig gestemd over de hervormingen, die een administratieve vereenvoudiging inhouden. Anderzijds betreurt de Raad dat bepaalde steunbedragen verlaagd worden, wat het geval is voor haalbaarheidsstudies en steun voor het neerleggen en behouden van een octrooi.

De Raad waardeert ook dat er aandacht wordt besteed aan de ex-post evaluatie waaraan bepaalde steunprogramma's onderworpen worden en wil erop aandringen dat er in het algemeen een evaluatiebeleid gevoerd wordt zodat de steunprogramma's beter afgestemd kunnen worden op de behoeften van de onderzoekers.

Voorstellen met het oog op een aanpassing van de ordonnantie van 26 maart 2009 tot bevordering van het onderzoek, de ontwikkeling en de innovatie

De Raad acht het absoluut noodzakelijk dat die veranderingen in het Europees wetgevend kader zo snel mogelijk worden omgezet in een gewestelijke wetgeving. Het is heel belangrijk om de ordonnantie van 26 maart 2009 aan te passen om zich te kunnen afstemmen op deze nieuwe Europese omkadering. De Raad vindt dat op die manier de kans moet worden gegrepen om het kader dat door de ordonnantie bepaald wordt uit te breiden.

Ten eerste wil de Raad de aandacht vestigen op advies nr. 26 over het voorontwerp van ordonnantie met betrekking tot het aanmoedigen en financieren van wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In dat advies geeft de Raad aan dat de steunmaatregelen voor innovatiepolen geen deel uitmaken van het ontwerp van ordonnantie. Vooral in samenwerking met de andere gewesten zou het interessant zijn om dat soort initiatieven te kunnen opzetten. De Raad dringt er dus op aan dat die mogelijkheid zou worden opgenomen in de nieuwe ordonnantie. Hij is bereid om voorstellen te doen in verband met de voorwaarden en modaliteiten en verwijst trouwens naar zijn advies nr. 39 met betrekking tot het actualiseren van de strategie voor onderzoek en innovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in het bijzonder de impulsprogramma's en het clusterbeleid.

De Raad wil ook de aandacht vestigen op het territorialiseringsverbod dat de Europese Commissie uitvaardigt. Al jaren pleit de Raad voor een wettelijke basis voor de overdraagbaarheid van steun (advies nr. 29 memorandum, advies nr. 35 en 36, advies nr. 40). Dat verbod vanwege de Commissie impliceert dat artikel 11 van de ordonnantie sowieso aangepast zal moeten worden en dat, als een bedrijf verhuist naar een ander Belgisch gewest of zelfs naar een ander Europees land, er geen enkele sanctie kan worden genomen door de subsidiërende entiteit.

De Raad wil herinneren aan zijn advies nr. 32 met betrekking tot de ontwerparresten houdende uitvoering van de artikelen 21, 22 en 25 van de ordonnantie van 26 maart 2009 ter bevordering van het onderzoek, de ontwikkeling en

de innovatie, en in het bijzonder wat betreft de “bedrijfsdoctoraten”. In het unanieme advies nr. 25 van de Raad voor Wetenschapsbeleid omvatte het voorgestelde programma “Prigogine” twee afzonderlijke luiken: enerzijds, steun aan de bedrijven die een onderzoeker in dienst nemen om hun technologisch potentieel te versterken (bedrijfsstage), en anderzijds steun aan bedrijven of universiteiten die een doctorandus aanwerven om een bedrijfsdoctoraat te maken (bedrijfsdoctoraat). Het uitvoeringsbesluit met betrekking tot artikel 25 vermeldt enkel dat tweede luik. Toch vindt de Raad het interessant om ook de eerste piste die in advies nr. 25 wordt voorgesteld te onderzoeken.

Ten slotte beveelt de Raad aan om de definitie van een bedrijf, zoals vermeld in de ordonnantie van 26 maart 2009, uit te breiden tot de Europese definitie. Op die manier kan de steun voor innovatie immers opengesteld worden voor niet-technologisch onderzoek en sociale innovatie en kan de financiering van onderzoek via de ontwikkeling van living labs ook opengesteld worden voor andere actoren dan bedrijven in de strikte zin van het woord. Zo zou de nieuwe ordonnantie met name het financieren van vzw’s kunnen toelaten, zoals dat al het geval is in het decreet van 18 mei 1999 van het Vlaams Gewest inzake OOI-steun.

Bronnen

- Ordonnantie van 26 maart 2009 tot bevordering van het onderzoek, de ontwikkeling en de innovatie
- Mededeling 2014/C 198/01 van 27 juni 2014
- Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag (AGVV) verenigbaar met de interne markt worden verklaard.
- Advies nr. 26 over het voorontwerp van ordonnantie met betrekking tot het aanmoedigen en financieren van wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
- Advies nr. 32 met betrekking tot de ontwerparresten houdende uitvoering van de artikelen 21, 22 en 25 van de ordonnantie van 26 maart 2009 ter bevordering van het onderzoek, de ontwikkeling en de innovatie
- Advies nr. 39 met betrekking tot het updaten van de strategie voor onderzoek en innovatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in het bijzonder de impulsprogramma’s en het clusterbeleid

Advies

nr. 45

Advies nr. 45 omtrent de gewestelijke evaluatie en monitoring inzake OOI

Dit advies werd opgemaakt door de werkgroep monitoring en goedgekeurd op 22 april 2015.

Voorwoord

Overeenkomstig artikel 4 § 1, lid 2 van de ordonnantie van 10 februari 2000 (BS 16.03.2000), heeft de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest via zijn Staatssecretaris voor Onderzoek, mevrouw Fadila Laanan, bij de RWB^{BHG} een adviesaanvraag aanhangig gemaakt betreffende het instellen van een evaluatie- en monitoringbeleid bij Innoviris.

Die aanvraag volgt op een studie omtrent de «Actualisering van de gewestelijke strategie voor onderzoek en innovatie», door Minister Cerexhe eind 2011 toevertrouwd aan het adviesbureau IDEA Consult, die de invoering van een cel voor strategisch toezicht voorstelt. Sinds september 2014 is er binnen Innoviris dan ook een cel beleid en monitoring operationeel.

Stand van zaken

Om te meten welke effecten voortvloeien uit de financiering van OOI door Innoviris binnen het BHG, zijn er op dit moment 2 instrumenten beschikbaar. Enerzijds zijn er de jaarverslagen van Innoviris, die de goedgekeurde projecten en hun financiering belichten, anderzijds is er de boordtabel, bijgewerkt in 2014, die een totaalbeeld geeft van de stand van zaken binnen het BHG inzake innovatie, op basis van 33 monitoringindicatoren. Een deel van die gegevens is ook beschikbaar via het nieuwe platform van het Federaal Planbureau en van Belspo, op www.innovationdata.be.

De boordtabel geeft een overzicht op 'macroniveau', op basis van een set indicatoren die zijn samengevoegd op gewestelijk niveau. Hij is onmisbaar voor een doeltreffend overheidsoptreden en in het bijzonder voor het OOI-beleid. De activiteitenverslagen op hun beurt geven een gedetailleerder beeld van de gesubsidieerde OOI-projecten (budget en personeel), zonder het verband te leggen met de mogelijke invloed van die projecten op de ontwikkeling van de betrokken begunstigden, noch op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (banencreatie, scheppen van toegevoegde waarde...). Ze leggen evenmin het verband met de monitoringindicatoren uit de boordtabel.

Innoviris beheert een veelheid aan programma's om OOI te financieren. Algemeen genomen kunnen we 2 types financiering onderscheiden: steun aan het bedrijfsleven (met een onderscheid tussen kmo's en grote ondernemingen) en steun aan onderzoekinstellingen. De steun aan het bedrijfsleven kadert in de Europese regelgeving en is duidelijk uitgebouwd om de economische ontwikkeling van het Gewest een duwtje in de rug te geven. Er mag worden verwacht dat die maatregelen een rechtstreekse invloed zullen hebben op de omzet, de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid. Dit advies draait rond de monitoring en de evaluatie van de bijdrage die de financiering van Innoviris levert aan de gewestelijke ontwikkeling.

De steun aan onderzoekinstellingen heeft hoogstwaarschijnlijk eerder een onrechtstreekse invloed op de economische ontwikkeling van het gewest. Die programma's vallen dan ook buiten het kader van dit advies. Dit type financiering moet evenwel ook gemonitord en geëvalueerd worden. Gelet op de aard van de steun en van de doelgroepen verschilt de monitoringlogica evenwel heel sterk van die van de programma's met economische (directe) finaliteit. Dat onderwerp moet dan ook behandeld worden in een ander advies.

Complexiteit

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikt vanaf nu dus over een boordtabel voor onderzoek en innovatie. De indicatoren die in dit kader gemonitord worden, zijn indicatoren op macroniveau. Verschillende factoren kunnen hun evolutie beïnvloeden (zoals de macro-economische context, het wettelijk kader enz.). Innoviris kan slechts in beperkte mate bijdragen aan de evolutie van die indicatoren. Het is dus niet mogelijk om een duidelijk rechtstreeks oorzakelijk verband te leggen tussen de overheidsuitgaven voor OOI en de evolutie van de gegevens op 'macroniveau' uit de boordtabel. De directe invloed die de financieringsprogramma's van Innoviris hebben op (de ontwikkeling van) het economisch weefsel van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan niet rechtstreeks worden afgeleid uit de evolutie van de indicatoren uit de boordtabel.

Die vaststelling geldt ook wat betreft de evolutie van de financiële (of andere) gegevens van bedrijven die steun krijgen of hebben gekregen van Innoviris. De toegekende steun heeft geen onmiddellijk effect op de bedrijfsgegevens (omzet, personeel, toegevoegde waarde enz.), maar een impact is wel denkbaar wanneer (of als) de valorisatie van het product, de dienst of het procedé (gefinancierd in het kader van het project) zijn effect heeft. In het geval van steun voor industrieel onderzoek bijvoorbeeld kan een minimumtermijn van 5 jaar worden overwogen, bij steun voor experimentele ontwikkeling is dan weer een minimumtermijn van 2 jaar denkbaar. De effecten die voortkomen uit de steun van Innoviris komen bovendien bovenop andere interventies (vb. andere overheidsideeën) en externe factoren (vb. de economische context). Het is dan ook belangrijk om te kunnen meten in welke mate de steun van Innoviris bijdraagt tot de evolutie van de economische gegevens van de bedrijven.

Aanbevelingen

De Raad waardeert het initiatief van Innoviris, waar men op dit moment een systeem ontwikkelt om de voornaamste vormen van steun aan innovatie ex post te monitoren. Het komt erop aan de projecten/bedrijven van bij het begin op te volgen aan de hand van vaste indicatoren en erop toe te zien hoe het bedrijf vervolgens evolueert in termen van omzet, werkgelegenheid, marktintroductie van nieuwe producten enz. De verschillende indicatoren volgen de interventielogica van de programma's: uitvoering, resultaten en resultaten op lange termijn. Dit monitoringssysteem omvat zowel individuele monitoringgegevens verzameld op bedrijfsniveau (vb. omzet van de ondersteunde ondernemingen, aantal ondernemingen die een nieuw product op de markt hebben gebracht na een project enz.) als gebundelde indicatoren op gewestelijk niveau (vb. % innoverende bedrijven). De indicatoren zijn zodanig gekozen dat ze de logica en de doelstellingen van de gemonitorde programma's weerspiegelen.

Het doel van dit monitoringssysteem is tweeledig:

- Op macroniveau komt het erop aan de impact te kunnen meten van de investeringen in OOI op de ontwikkeling van het bedrijfsleven en van het Gewest in het algemeen, in het bijzonder op het vlak van werkgelegenheid.
- Op microniveau gaat het erom het OOI-gedrag van bedrijven te kunnen meten en eventueel beïnvloeden, alsook om hun groei dankzij de OOI-projecten die ze uitvoeren te monitoren.

Dit monitoringssysteem moet het ook mogelijk maken om toe te zien op de hoofddoelstelling inzake OOI van de strategie Europa 2020 (meer bepaald dat de O&O-uitgaven tegen 2020 3% van het bbp moeten uitmaken).

Deze systematische monitoring moet het mogelijk maken om, via de vergaarde kwantitatieve gegevens, te beoordelen of de scope van de programma's juist is bepaald en of de aangeboden steun is afgestemd op de noden binnen het BHG. Los van de programma's waarbinnen hun OOI-projecten kaderen, moeten de bedrijven ook opgevolgd worden op het vlak van omzetevolutie, banencreatie en uitgaven voor OOI. Het is ook belangrijk om systematisch het directe resultaat van de gefinancierde projecten te registreren en toe te zien op de tussenliggende stappen in de commerciële valorisatie van innovaties.

De Raad is van mening dat het van essentieel belang is om deze aanpak te hanteren. Dankzij deze aanpak zullen de overheidsuitgaven voor OOI immers optimaal worden benut, zullen een aantal pistes uitgetekend worden die het bedrijfsleven nog meer aanzetten tot innovatie en zullen we niet enkel geleidelijk de overheidskredieten voor OOI optrekken, maar ook de bedrijfsinvesteringen in OOI zien groeien, om zo uiteindelijk de Europese doelstellingen te halen.

De Raad wijst erop dat ook andere (niet-technologische) innovatievormen deel zouden kunnen uitmaken van de activiteiten van Innoviris. Uit de CIS-enquête blijkt in het bijzonder dat tal van Brusselse ondernemingen investeren in niet-technologische innovaties (meer bepaald op het vlak van organisatie en beheer). Dat domein zou ook verder onderzocht mogen worden.

Advies

nr. 46

Advies nr. 46 omtrent de ondersteuning van OOI en de budgetten die eraan besteed worden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Dit advies werd opgemaakt door de werkgroep begroting en goedgekeurd op 22 april 2015.

Voorwoord

Overeenkomstig artikel 4 § 1, lid 2 van de ordonnantie van 10 februari 2000 (BS 16.03.2000), heeft de Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest via zijn Staatssecretaris voor Onderzoek, mevrouw Fadila Laanan, bij de RWB^{BHG} een adviesaanvraag aanhangig gemaakt betreffende de besteding van het gewestelijke OOI-budget en de afstemming van de verschillende bijhorende steunmechanismen op de noden van innoverende bedrijven uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Inleiding

Als voorbereiding voor deze werkgroep stelde Innoviris een samenvattende nota op die beschrijft hoe haar begroting wordt besteed. De nota licht toe dat Innoviris kampt met een tweeledige budgetproblematiek:

- 1) De gebruikte vastleggingskredieten¹ zijn lager dan de vastleggingskredieten van de finale budgetten: het totaalbedrag dat overeenstemt met de gesubsidieerde projectaanvragen is lager dan de voorziene begroting.
- 2) Niet alle vastleggingskredieten worden vereffend², omdat bepaalde projecten worden teruggeschroefd of stopgezet (annulering binnen projecten) of omdat de oorspronkelijke budgettaire uitsplitsing verschilt van de daadwerkelijke uitsplitsing.

De werkgroep moest de situatie op het vlak van de vastleggingsproblematiek analyseren. Wat betreft de instrumenten en maatregelen om OOI te bevorderen, zullen de aanbevelingen uit dit advies inderdaad de grootste invloed hebben op het gedrag van bedrijven en op het effect van de ingezette middelen, ten gunste van het Gewest. De annuleringsgraad van vastgelegde budgetten voor OOI-projecten bij de ondernemingen blijft vrij laag (gemiddeld 6%) en vormt in wezen geen probleem.

Wat de budgetvastleggingen betreft, werden de financieringsbudgetten die aan de academische wereld zijn toegekend voor nagenoeg 100% opgebruikt, maar bij dat type actor is het probleem van vereffeningen en annuleringen sterker aanwezig. De Raad beveelt dan ook een bilaterale samenwerking aan tussen de vertegenwoordigers van de academische wereld en Innoviris, om het gebruik van de vastgelegde kredieten te optimaliseren.

Stand van zaken

Tabel 1 toont een globaal overzicht van de besteding van begrotingsmiddelen door Innoviris sinds 2010. Daaruit blijkt dat voor de meeste OOI-programma's die bestemd zijn voor het bedrijfsleven het vrijgemaakte budget om de projecten te financieren voor meer dan 90% wordt besteed. Wat het Connect-programma betreft, kunnen we opmerken dat na een opstartfase Innoviris in 2013 een goede vastleggingsgraad heeft bereikt.

Een groot probleem is duidelijk merkbaar wat betreft het Shape-programma - terugvorderbaar voorschot. Dat systeem wordt al jarenlang systematisch onderbenut. Het is dan ook raadzaam om de beweegredenen van bedrijven te analyseren en pistes uit te stippelen om het gebruik van deze financieringsvorm te activeren.

Tabel 1: Besteding van begrotingsmiddelen - Gebruikte vastleggingen (budgettaire uitvoering) / Finale vastleggingen (definitief budget) (%), industriële projecten

BH	Beschrijving BH	Programma's	2010	2011	2012	2013
02 001.38.01.3132	Industrieel onderzoek	Explore	99,7%	99,6%	81,1%	99,6%
02 001.38.02.3132	Programma Eurostars	Eurostars, Artemis	0,0%	83,2%	99,9%	99,8%
02 001.38.03.3132	Haalbaarheid en Octrooien	Haalbaarheidsstudies - Evaluate, Depot van octrooien - Protect	63,4%		99,7%	
02 001.38.05.3132	Experimentele ontwikkeling	Shape (subsidie)	90,4%	99,2%	80,6%	94,1%

¹ De "belofte" om over een langere termijn overheidsmiddelen te blokkeren voor een project

² De vereffeningen gebeuren in verschillende stappen gedurende het OOI-project. Een of meerdere schijven van het vastgelegde bedrag worden betaald aan de begunstigde zodra aan de contractuele voorwaarden is voldaan (indiening van een wetenschappelijk en/of financieel verslag,...)

BH	Beschrijving BH	Programma's	2010	2011	2012	2013
02 001.38.06.3132	Proces- en organisatie-innovatie	Upgrade		98,9%	89,6%	98,8%
02 001.38.07.3132	Intellectuele eigendomsrechten kmo's	Neerleggen van octrooien - Protect	96,6%	99,4%	99,7%	100,0%
02 001.38.08.3132	Jonge innovatieve ondernemingen	Rise		100,0%	95,5%	100,0%
02 001.38.10.3132	Internationale samenwerkingen	Connect		91,1%	40,6%	79,0%
02 001.40.01.8112	Experimentele ontwikkeling	Shape (voorschot terugvorderbaar)	58,4%	48,2%	60,3%	0,0%
02 001.53.04.4430	Internationale universitaire samenwerkingen	Connect		60,5%	57,3%	96,6%
Algemeen totaal			84,5%	84,5%	80,6%	78,6%

Bron: Databank Innoviris

Enquête

Om het profiel van de innoverende ondernemingen en hun financieringsbehoefte te schetsen, startte de cel beleid en monitoring van Innoviris in januari 2015 een enquête. Die werd gekoppeld aan een tevredenheidsenquête bij de begunstigen van Innoviris. Het panel bestond uit contacten van Innoviris, een aantal ondernemingen die bij Agoria zijn aangesloten en een selecte groep bouwbedrijven³. De andere leden van de werkgroep werd tevens gevraagd om de enquête via een anonieme link door te spelen aan hun contacten.

Het onderstaande deel beschrijft de voornaamste resultaten van de enquête (op 23/02/2015).

Respondenten en profielen

Op 23/02/2015 hadden 93 bedrijven de enquête ingevuld. Van die respondenten kwamen er 72 uit de lijst met contacten van Innoviris, de bouwsector en Agoria. Voor die groep bereikte de responsgraad 15%. Daarnaast hebben 21 bedrijven de enquête anoniem ingevuld via de andere leden van de werkgroep.

Profiel van de respondenten (n = 93):

- 55% van de bedrijven telt 1 tot 9 werknemers
- de voornaamste activiteitensectoren: Programmering, consultancy en aanverwante IT-activiteiten (23%); Architectuur en engineering (18%); Wetenschappelijk O&O (6%) enz.
- 38% van de bedrijven is sinds minder dan 6 jaar actief, 27% tussen 6 en 15 jaar

Innovatietype

78% van de bedrijven die de enquête invulden (n = 90) verklaren dat ze een proactieve houding aannemen op het vlak van innovatie (uitdrukkelijke innovatiestrategie, zoeken naar innoverende oplossingen, ontwikkeling van nieuwe producten enz.). Van de respondenten heeft 87% ergens in de voorbije 5 jaar een nieuwe innovatie geïntroduceerd (n = 90).

Het ging dan hoofdzakelijk om productinnovaties (82%), maar ook de andere innovatietypes zijn sterk vertegenwoordigd: procesinnovatie (45%); organisatie-innovatie (32%) en marketinginnovaties (28%) (n = 76).

³ In het kader van de AWL Duurzaam Bouwen werd er in 2014 een onderzoek *Innovatie in de Bouw* opgezet om de praktijken en uitdagingen van de duurzame bouwsector in kaart te brengen (Innoviris-WTCB-CBBH-Impulse)

Product- en marketinginnovaties worden in verhouding vaker uitdrukkelijk aan de man gebracht als nieuwe producten/diensten (in respectievelijk 49 en 57% van de gevallen). Proces- en organisatie-innovaties worden dan weer eerder opgevat als vernieuwende oplossingen die nuttig kunnen zijn in andere projecten (in respectievelijk 67 en 74% van de gevallen). Merk op dat een kwart van de productinnovaties oplossingen zijn die tegemoetkomen aan één specifiek probleem of vraagstuk.

Doelstellingen van innovatie en remmen op innovatie

Voor de bevroegde bedrijven zijn de voornaamste doelstellingen van innovatie de volgende (n=74):

- Het marktaandeel verhogen, nieuwe markten aanboren (64%)
- Waarde scheppen voor de klant (beter rendement, betere kwaliteit...) (54%)
- Het goederen- en dienstenaanbod uitbreiden (42%)
- De kwaliteit van goederen en diensten verbeteren (42%)

De vier voornaamste remmen op innovatie (n=74):

- Gebrek aan financiële middelen (78%)
- Gebrek aan mensen (49%)
- Tijdsgebrek (43%)
- Gebrek aan ondersteuning (zoektocht naar partners, technische ondersteuning...)

Overheidssteun

81% van de geraadpleegde bedrijven deden een beroep op overheidssteun in het kader van hun innovatieactiviteit (n=79). In 98% van de gevallen ging het om gewestelijke steun. De hoofdreden om niet terug te grijpen naar overheidssteun is dat men niet altijd op de hoogte is van die mogelijkheid (40%, n = 15). 86% van de respondenten geeft aan Innoviris te kennen (n = 79). 94% van de respondenten verklaart dat directe subsidies de steunmaatregel zijn die het best is afgestemd op hun innovatieproject (n = 79). Ook andere vormen van ondersteuning lijken evenwel afgestemd op de innovatieprojecten van het bedrijfsleven: terugvorderbare voorschotten (21%) of innovatiecheques (24%) (n = 78).

Tevredenheid

80% van de bevroegde bedrijven die steun hebben aangevraagd bij Innoviris, geeft aan globaal tevreden (38%) of zelfs heel tevreden (42%) te zijn (n = 55). Het belangrijkste aandachtspunt heeft betrekking op de duur van de procedure.

Op basis van de enquêteresultaten formuleerde de Raad een reeks aanbevelingen.

Aanbevelingen

De Raad wil 4 belangrijke punten belichten:

- Er moet bijzondere aandacht besteed worden aan de **promotie en de communicatie** van de financieringsprogramma's van Innoviris. De opdracht van Innoviris en het kader waarbinnen projecten ingediend kunnen worden, moeten duidelijk worden gecommuniceerd en meer zichtbaarheid krijgen. Zo moet verduidelijkt worden dat een OOI-project geen kapitaalsinjectie is.
- Wat betreft **begeleiding** van ondernemingen moet het mogelijk zijn om Innoviris te raadplegen voorafgaand aan de indiening van een aanvraag en moet de begeleiding door andere instellingen, zoals Sirris of het WTCB, gepromoot

worden. Zo kunnen bedrijven op een flexibele manier overleggen met een Innoviris-adviseur om te bekijken of hun project wel binnen het toepassingsgebied valt van de steun die Innoviris toekent, welk financieringsprogramma voldoet aan hun behoeften en hoe ze hun indieningsdossier optimaal kunnen voorbereiden.

- Om nog meer bedrijven warm te maken voor een OOI-project, zijn er een aantal doorslaggevende **proceduregerelateerde** elementen:
 - Allereerst moet er een administratieve vereenvoudiging komen. Merk overigens op dat het nieuwe systeem van de innovatiecheques een nieuwe en interessante incentive is op dat vlak.
 - Wanneer het erop aankomt bedrijven te stimuleren om de handen in elkaar te slaan met “collega’s/ concurrenten” voor een bepaald OOI-project, dan moet de nodige soepelheid worden ingebouwd op het vlak van de beheersprocedure in het geval dat een van de partners het laat afweten, zodat de administratieve hinderpalen beperkt blijven.
 - In de enquête geeft men ook duidelijk aan dat de redenen voor weigering van een dossier goed verantwoord moeten worden. Feedback op dat vlak wordt ten eerste op prijs gesteld en kan bedrijven helpen hun project beter voor te bereiden.
- Wat betreft het **innovatietraject en de steuninstrumenten** voor bedrijven stelt de Raad het volgende voor:
 - Een eerste voorstel heeft betrekking op een nauwere samenwerking met de GIMB (en eventueel met de universiteitsfondsen). De GIMB en Brustart beschikken over een aantal instrumenten om ondernemingen, via leningen en kapitaalinterventies, te helpen de nodige fondsen te werven om de resultaten van hun OOI-projecten te commercialiseren. Innoviris zou in dat geval gevraagd kunnen worden om een technische borgstelling te verlenen die het belang van het project en de commercialisering ervan bevestigt, en om het betreffende risiconiveau te beoordelen.
 - Het systeem van de terugvorderbare voorschotten zou geactiveerd kunnen worden om in te spelen op de noden van bedrijven in de fase vóór de commercialisering van hun OOI-project. Uit de enquête komt bovendien duidelijk naar boven dat een aanzienlijk deel van de respondenten (28%) actief is op het vlak van “marketinginnovatie”, een domein dat Innoviris op dit moment nog niet ondersteunt.
 - Het initiatief van de innovatiecheques krijgt bijzonder veel bijval van de Raad. Men raadt dan ook aan om het aantal dienstverleners, zoals de universiteiten en hogescholen, uit te breiden, zonder evenwel te raken aan het budget van de reeds betrokken dienstverleners.
 - De Raad meent dat de aanwerving van de eerste onderzoeker binnen een onderneming een enorme impact kan hebben op de ontwikkeling van een OOI-cultuur binnen die onderneming. Het Doctiris-programma speelt slechts gedeeltelijk in op die uitdaging. De onderneming zou ook zelf een onderzoeker in dienst moeten kunnen nemen (zie advies nr. 25 van de RWB^{BHG}). Daarnaast lijkt het doctoraatsgebeuren evenwel een rem voor bedrijven die geen actief OOI-beleid voeren. Het systeem van de “bedrijfsstages”, waarvan sprake in advies nr. 25 van de Raad, zou in dat opzicht onderzocht moeten worden.
 - De Raad moedigt de Regering en Innoviris aan om inspanningen te leveren voor een betere doorstroming van de steun naar universiteiten en bedrijven. Ook een impuls om de samenwerking tussen de academische wereld en de industriële sector te versterken is wenselijk. Het voorbeeld van de Waalse competitiviteitspolen, de vroegere “cwality”-projecten of andere instrumenten moet nader onderzocht worden.

Bronnen

- ✓ - Voorbereidende nota werkgroep RBW^{BHG}: budgettaire besteding bij Innoviris, industriële projecten - Innoviris - november 2014
- Resultaten enquête WG begroting - Innoviris - februari 2015

RAAD VOOR HET WETENSCHAPSBELEID
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST